

OKUL SERVİS SÜRÜCÜLERİ VE REHBERLİK HİZMETLERİ

Doç.Dr. Serdar ERKAN

Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkili olabilmesi için gerekli temel koşullardan birisi de öğrenci ile ilgili tüm bireylerin (aile, öğretmenler, yöneticiler v.b. gibi) işbirliğinin sağlanmasıdır. Bu işbirliği sağlanmadığında ortaya konan çabalardan elde edilen verim düşük olacak ya da bazı durumlarda bir sonuç elde edilemeyecektir. Bu nedenle okul danışmanlarının söz konusu işbirliğini gerçekleştirmeleri işlerini büyük ölçüde kolaylaştıracaktır.

Öğrencilerin okula servis aracı ile gitmesi günümüzde özellikle büyük şehirlerde gözlenen bir olgudur. Okula bir servis aracı ile gitmenin öğrencilerin okula ulaşımında en güvenli yöntem olduğu öne sürülmekte ve bu görüşü destekleyen istatistikler de ortaya konmaktadır. Örneğin istatistiklere göre (Akt. Trotter, 1989; Comeau 1987) A.B.D.'nde trafik kazalarında her yıl 50000 kişi ölmekte buna karşılık okul otobüslerinin karıştığı kazalarda sadece 50 öğrenci hayatını kaybetmektedir. Yine A.B.D.'nde her 10 dakikada 370 araç kaza yapmakta iken; bu sayı okul servis araçları için sadece 1'dir. Okula servis otobüsü ile giden öğrenciler ana-babalarının araçları ile giden öğrencilere göre dört kat daha güvenli seyahat etmektedirler. Trafik kazalarının dışında çocukların okula giderken karşılaşılabileceği başka sorunlar, ana-babaların çalışmaları, okul ve ev arasındaki mesafenin uzunluğu v.b. gibi başka etkenler de okul servis araçlarına ihtiyacı artırmaktadır. Bu durum danışmanlarının işbirliği sağlaması gereken gruplara servis aracı sürücülerini de eklemelerini zorunlu kılmaktadır. Servis aracı sürücülerini özellikle ana okulu ve ilkököl öğrencileri için oldukça önemli bir kişidir. Öğrencilerle öğretmenlerden sonra en fazla birlikte olan, ve çoğunlukla "klasik" bir öğretmenin aksine asık suratlı olmayan, onlarla şakalaşan, onlardan fazla bir şey istemeyen, sıkı disiplin kuralları olmayan sürücülerin çocuklar üzerindeki etkisi, bir çok PDR hizmetinin gerçekleştirilmesinde destek olarak kullanılabileceği gibi,

Bu makale IV. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

salar erkan

eğer gerekli eğitim sağlanmazsa gerek okulun gerekse PDR hizmetlerinin amaçlarını engelleyici bir sonuç da yaratabilir.

Sürücülerin Seçimi ve Eğitimi

Uygun niteliklere sahip bireylerin okul servis aracı sürücüsü olarak istihdamı ve eğitimi yukarıda belirtilen işbirliğinin sağlanmasında kilit unsurlardır. Bu konuda hata yapıldığı takdirde "sürücülerin öğrencilerin eğitimine ya da "DR hizmetlerine katkısı ne olacaktır?" sorusu yerine "sürücülerin öğrencilere verebilecekleri muhtemel zararları nasıl önleyebiliriz?" sorusuna cevap aranması gerekecektir. Bu nedenle öncelikle bu unsurların ele alınması yararlı olacaktır.

Bu konuda ülkemizdeki durum hakkında karar verebilmek için halen yürürlükte olan iki yönetmeliği incelemek yararlı olacaktır. Bunlar "Özel Servis Araçları Yönetmeliği" ve "Okul Servis Araçları Yönetmeliğidir". Her iki yönetmelikte de servis hizmeti verecek araçlarda aranacak nitelikler çok ayırıcı olarak ele alındığı halde (Özel Servis Araçları Yönetmeliği'nde 22 madde, Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde 11 madde), aracı kullanacak sürücüde aranacak nitelikler geçiştirilmiştir. Özel Servis Araçları Yönetmeliğinde bu nitelikler uygun türde ehliyet sahibi olma ve sigortalı olma biçiminde iki madde halinde yer almaktadır. Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde ise üç olan aynı nitelikler aşağıdaki biçimdedir.

1. Sorumlu ve yetkili olduğu hizmetin niteliklerine sahibi olma.
2. Mesleğe uygun ve öğrencilere güven verecek görünümü yansıtan kıyafeti, gerektiğinde okul idarelerince belirlenecek tek tip kıyafet giyme.
3. Kullandığı araca uygun ehliyete sahip olma.

Görüldüğü gibi 1. madde oldukça muğlaktır ve işlevsel olması imkansız görünmektedir. Bu durumda kıyafetle ilgili gene muğlak olan nitelik bir kenara bırakılırsa ehliyet sahibi olmak okul servis aracı sürücüsü olmak için yeterlidir denilebilir. Bir fikir vermesi açısından A.B.D.'nde 1964 yılında Okul Taşımacılığı Ulusal Konferansı'nda yukarıda belirtilen konulardaki önerilere göz atılabilir.

Okul Otobüsü Sürücüsünün İş Tanımı (National Conference on School Transportation, 1964)

seriar erkan

1. Varolan koşullar altında aracı güvenli bir biçimde kullanabilir.
2. Araç içinin hoş bir ortam olmasını ve disiplini sağlar.
3. Acil durumlara müdahale eder.
4. Yolcularla, velilerle ve okul görevlileri ile iletişim kurar.
5. Gerekli bildirimleri yapar.

Bu görevleri yerine getirecek olan sürücülerin seçiminde dikkate alınacak ölçütlerden bazıları aşağıda verilmiştir.(National Conference on School Transportation, 1964).

1. Karakter:

- a. Güvenilir.
- b. inisiyatif sahibi, kendine güvenen, liderlik özelliği olan.
- c. iyi Ahlaklı.
- d. Dürüst.
- e. Küfürbaz olmayan.
- f. Uyuşturucu ya da ilaç alıkanlığı olmayan, aşırı ölçüde alkollü içecek kullanmayan.

2. Zihinsel yetenek

- a. Güvenli bir sürüşü engelleyecek psikolojik ya da sinirsel hastalığı olmama.
- b. iş tanımında belirtilen görevleri layıkıyla yerine getirebilecek kapasitede olduğu izlenimini verme.

3. Duygusal Kararlılık

- a. Sabırlı
- b. Düşünceli

c. Ölçülü

d. Stres altında paniğe kapılmayan

4. Olgunluk

Başlangıç yaşı olarak 25-30 yaşları arası idealdir. 65 yaş ise okul otobüs sürücüsü olarak hizmet vermede üst sınır olarak kabul edilmektedir. Olgunluğun ölçütü olarak kullanılan diğer nitelikler ise tutumlar, medeni durum ve mali alışkanlıklar olarak ele alınmaktadır.

5. Kişisel Görünüm

Temiz ve düzgün bir giyim ile terbiyeli davranışlar öğrenciler ve sürücünün ilişki kurduğu diğer insanlar üzerinde olumlu izlenim bırakacaktır.

6. Sosyallik

(Bunların dışında fiziksel sağlıkla ilgili bazı nitelikler de önerilmiştir.)

Ayrıca adayın daha önce aldığı trafik cezaları, kaza yapıp yapmadıkları ve sabıklarının olup olmadığının da araştırılması önerilmektedir. Background araştırması denilebilecek bu araştırmayı yerel ve eyalet polisinin yanı sıra F.B.I aracılığı ile yapan bölgeler de mevcuttur (Dixon, 1995).

Seçilen sürücülerin eğitimi de önemli bir konu olup ciddiyetle ele alınmalıdır. Ülkemizde ilgili esnaf kuruluşunun bir yetkilisi ile yapılan görüşmeden edinilen bilgilere göre kuruluşa üye sürücülerin eğitim alması yasal bir zorunluluk, ancak yeni trafik yasasının yarattığı teknik bir sorundan dolayı bir süredir bu zorunluluk yerine getirilememektedir. Halen askıya alınan 50 saatlik bu programda yer alan konular ise; trafik, çevre, ilk yardım ve halkla ilişkilerdir. Görüldüğü gibi eğitim ya da öğrencilerle ilgili herhangi bir konuya bu programda yer verilmemiştir. Yine karşılaştırma yapılacak olursa A.B.D.'nde okul servis aracı sürücülüğü eğitim programlarında yukarıda belirtilen konuların yanı sıra basit davranış yönetimi teknikleri, çocuk psikolojisi ile ilgili temel bilgiler ve özel eğitime muhtaç çocuklara ilişkin bazı bilgiler de yer almakta ve program süreleri bölgeden bölgeye değişmekle birlikte 135 saate kadar çıkmaktadır (Hiltz, 1993; Farmer, 1989; Dixon 1995),

Sonuç v© Öneriler

Yukarıda verilen bilgiler ışığında ülkemizde okul servis aracı sürücülerini seçimi ve eğitimi konusunda sorunlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunları giderilmesi amacıyla aşağıdaki öneriler yapılabilir.

1. Servis aracı sürücülerinin seçiminde dikkate alınacak ölçütler okul ya da milli eğitim müdürlüklerinin ve velilerin temsilcilerinin de katılımıyla yeniden ele alınmalıdır.
2. Ehliyet almak için yeterli olan ilköğretim okulu mezunu olma ölçütü okul servis aracı sürücülüğü için yeterli görünmemektedir. En azından işe yeni başlayacak adaylarda lise mezunu olma koşulu aranmalıdır.
3. İstihdam edilen sürücülerin eğitimiyle ilgili program geliştirilmeli ve eğitim etkinlikleri milli eğitimin kontrolünde ilgili esnaf kuruluşu ile işbirliği halinde sürdürülmelidir.
4. Okul rehberlik servisleri, araştırma hizmetleri çerçevesinde kendi okullarına hizmet veren servis araçları ile ilgili sorunları tesbit etmeli ve çözüm önerileri getirmelidirler. Müşavirlik hizmetleri çerçevesinde ise sürücülerin ihtiyaç duydukları konularda onlara bilgi sağlamaları yararlı olacaktır. Söz konusu bilgiler düzenlenecek eğitim programları yoluyla aktarılabilceği gibi, çeşitli yayınlar sağlama ya da broşürler hazırlama yöntemi ile de gerçekleştirilebilir. Ayrıca okul rehberlik servisleri; sürücülerin kendilerini de okul örgütünün bir parçası olarak algılamalarını ve bu yolla okulun amaçlarını benimsemelerini sağlama konusunda da desteğine ihtiyaç vardır.

Yukarıda belirtilen öneriler yerine getirildiği takdirde, servis aracı sürücülerinin rehberlik hizmetlerine bulunabileceği katkılardan bazıları aşağıda verilmiştir.

1. Toplu taşıma araçlarında uyulması gereken kurallar hakkında bilgi verme.
2. Trafik kuralları hakkında bilgi verme. Servis sürücüsünün aynı zamanda bir rol modeli olduğu düşünülürse; vereceği bilgilerin-yanı sıra bu kurallara kendisinin de uyması bu konuda yapacağı katkının etkisini artıracaktır.

3. Yol boyunca karşılaşılan meslek elemanları hakkında bilgi verme .
4. Kriz belirtileri gösteren öğrencileri rehberlik servisine bildirme. Öğrencilerin her zamankinden farklı davranmaya başlamaları; örneğin içe kapanmaları, saldırganlaşmaları, dalgınlaşmaları gibi çok basit ip uçlarının tesbiti bile, zamanında müdahale açısından rehberlik servislerinin oldukça işine yarayacaktır.
5. Servis aracında sorun çıkaran öğrencileri rehberlik servisine bildirme.
6. Bireyi tanıma hizmetleri çerçevesinde rehberlik servisine belirli öğrenciler hakkında bilgi verme .
7. Rehberlik servisinde istendiği takdirde izleme etkinlikleri çerçevesinde belirli öğrencilerin servis aracındaki davranışları hakkında bilgi verme .

Kaynakça

- COMEAU, L.(1987) " L A Freeway Shootings and School Bus Safety: a Connections". The Journal of American School and University.60 (1), 47-48.
- DIXON, F.(1995) "Wheels Must Turn Before Childeren Can Learn". Education Week. 16, (9), 25-26.
- FARMER, E.(1989) "The Driving Force". School Transportation. Nov. 4-6.
- HILTZ, J.R. (1993) "Provide Array of Bus Driver Training". The School Administrator. 50 (1), 37-39.
- NATIONAL CONFERENCE ON SCHOOL TRANSPORTATION.(1964).
Selection Instruction and Supervision of School Bus Driver.
Washington D.C.
- TROTTER, A.(1989) "School Bus Safety". School Transportation. Nov. 4-6.